

Utrikeschef: Bengt Albons. Tel. utrikesredaktionen 08-738 10 54, fax 08-619 07 84.

Förhandlingar i rasande fart

ANC och regeringen nära uppgörelse om en ny demokratisk författning i Sydafrika

Av LEIF NORRMAN
DN:s korrespondent

JOHANNESBURG. Utvakade och rödögda delegationsmedlemmar diskuterade ihärdigt in i det sista för att på onsdagskvällen nå fram till den viktigaste milstolpen hittills i Sydafrikas förhandlingsprocess. Att enas om en demokratisk interimskonstitution. Trots kraftiga förseningar föreföll dock en upprepning av förra årets sammanbrott mycket osannolik.

Ännu sent på onsdagskvällen hade inte plenarmötet, där de 21 delegationsledarna skulle godkänna och underteckna konstitutionsförslaget, avslutats.

Interimskonstitutionens antagande innebär slutet på det vita minoritetsstyret och början på ett nytt intensivt politiskt skede i Sydafrika. Fram till valet den 27 april 1994 kommer nu ett övergångsråd att styra landet tillsammans med den vita regeringen.

President F W de Klerk och ANC-ledaren Nelson Mandela möttes kvällen före denna historiskt viktiga dag för att reda ut de punkter om vilka fortfarande oenighet eller osäkerhet rådde. Trots detta fanns många frågetecken kvar att rätta ut på torsdagmorgonen innan plenarmötet kunde börja.

Ändå hade förhandlingsarbetet pågått i en rasande fart natten innan.

Besluten klubbades så fort att man fick göra paus för att tryckeriet inte hann trycka upp kommitteernas förslag som skulle tas.

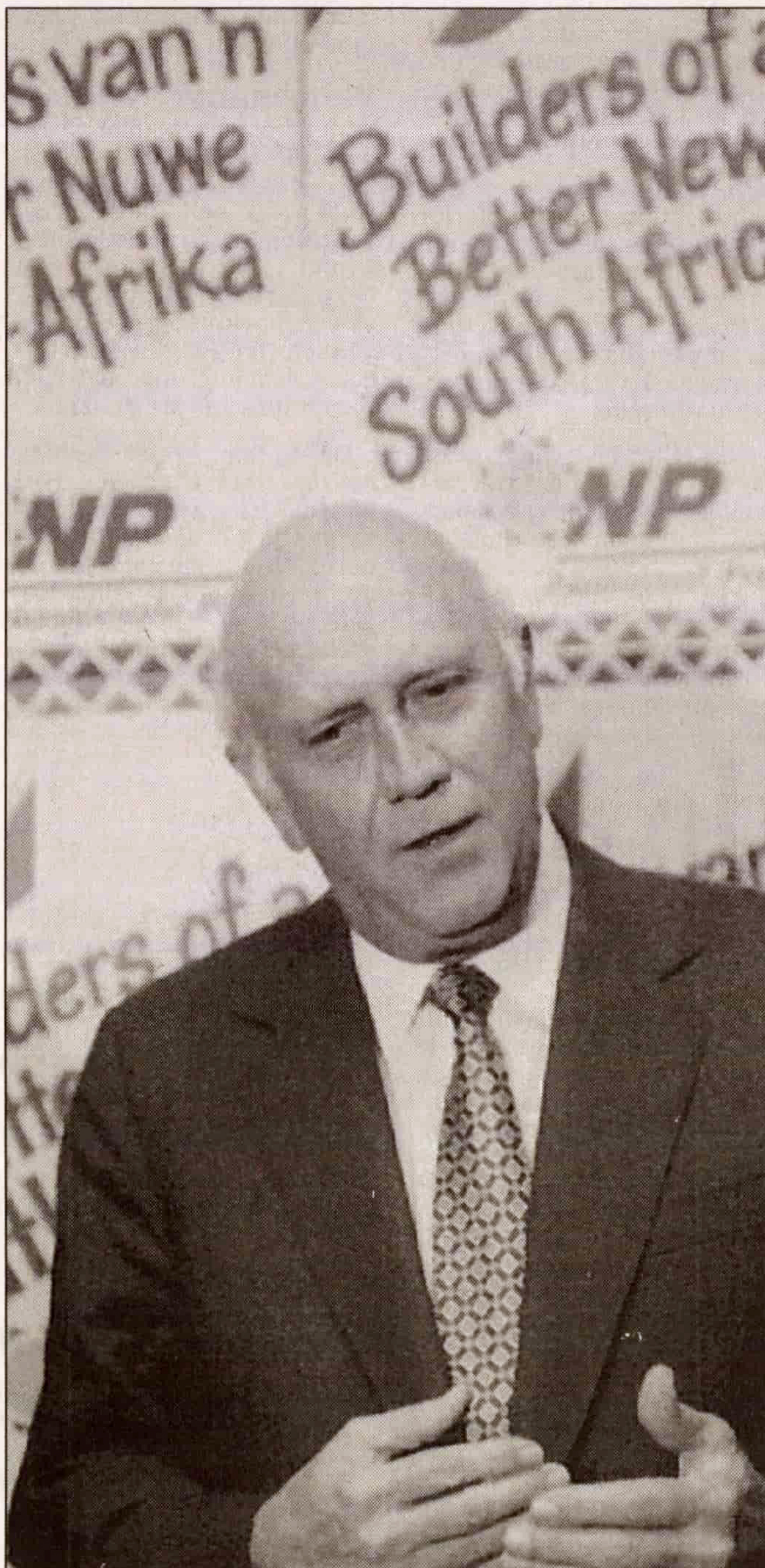
– Vi har just fattat beslut om en ny försvarsmakt och polisorganisation på 59 minuter blankt, sade en delegat förskräckt.

Andra delegater protesterade kraftigt mot att de inte ens hann läsa förslagen innan de togs, tempot var ett tecken på att regeringen och ANC tillsammans var beredda att mangla allt motstånd för att nå fram till en uppgörelse på utsatt datum.

Sexpunktpaket

De frågor som gjorde att förhandlingarna drog ut på tiden handlade bland annat om procentsatser, precis som när förhandlingarna i det som kallades Codesa bröt ihop i maj förra året. Men denna gång har ANC och regeringen haft en helt annan gemensam målmedvetenhet. Sena kompromisser betydde att hoppet om att nå målet under onsdagskvällen, eller natten, hölls vid liv.

Men när ett "sexpunktpaket" hade pressats fram två timmar efter att plenarmötet skulle ha börjats så höjdes åter protester från dem som ansåg att ANC och regeringen formligen manglade sönder den demokratiska debatten i sin iver att nå fram till ett sista avgörande klubbslag.

Mot samma mål. Sydafrikas president F W de Klerk (t v) och ANC:s ledare Nelson Mandela hoppades under onsdagen kunna underteckna en uppgörelse som slutligen avskaffar apartheidsystemet.

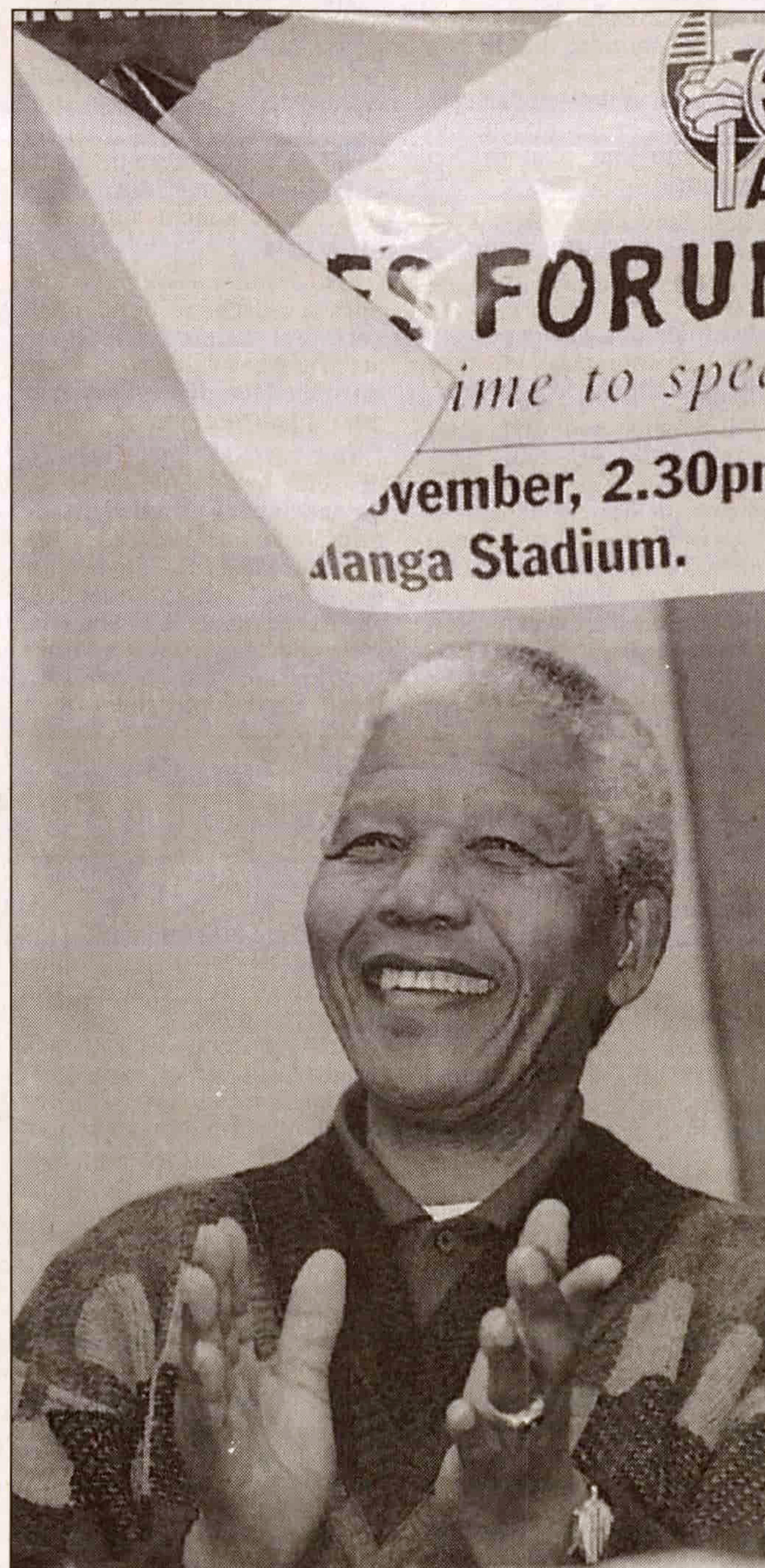

Foto: REUTERS

De viktigaste punkterna i förslaget till ny författning:

Full jämställdhet mellan svarta och vita.

De svarta s k hemländerna avskaffas.

Svarta sydafrikaner som tvingats från sina hem efter 1913 får rätt till ersättning.

Landet indelas i nio regioner med lokala regeringar.

En ny vallag antas.

Ett parlament med 400 delegater samt en senat med 90 medlemmar bildas.

Den nya regeringen ska bestå av flera partier, den leds av en president och minst en vicepresident.

Partier som får mer än fem procent av rösterna får rätt att ingå i parlamentet.

Armén integreras med svarta organisationer som väpnats i kampen för demokratin.

Polisen svarar inför både den nationella polisledningen och lokala guvernörer.

Källa: AP

Tusentals offer

för politiskt våld

■ Minst 76 personer har dödats i politiska eller kriminella våldshandlingar i Sydafrika under den senaste veckan, enligt uppgifter på onsdagen.

I en rapport uppges att minst 43 personer har dödats i industriområdet kring Johannesburg, främst i de svarta kåkstäderna öster om staden. 26 dödades i Natalprovinsen.

Totalt har mer än 12 500 människor dödats i politiskt våld i Sydafrika sedan president F W de Klerk inledde arbetet med att avskaffa apartheidsystemet i februari 1990.

Våldet utgör en dyster bakgrund till de demokratiska valen som nu leder fram mot de första icke-rasistiska valen i april nästa år.

(Reuter, Johannesburg)

PAC, Pan Africanist Congress, sade att paketet var en politisk vederstygglighet och att Sydafrikas folk hade sålts. Och liberalerna i det demokratiska partiet sade att allt höll på att förvandlas till en fars.

En av de två viktiga procentfrågorna handlade om hur ett dödläge ska kunna brytas när det gäller för den konstituerande församling som tillträder efter valet att anta "den riktiga" författningen inom två år. Mekanismen delades slutligen upp i tre steg: först ska parlamentets båda kamrar godkänna författningen med minst 60 procents majoritet. Om inte det går ska en folkomröstning hållas. Om inte författningen får 60 procent av rösterna i folkomröstningen – vad ska då ske? Jo, då upplöses parlamentet efter de fem år som sagts ska gå före nästa val och det nyvalda parlamentet får åter rösta om författningen. Och förhoppningsvis nå 60 procents majoritet.

En annan fråga om procent gällde hur stor majoritet som

behövdes för att fatta beslut i samlingsregeringen som tillträder efter valet. Att ANC fick igenom sitt krav på 50 procent plus en räknas som en viktig seger för dem. Samlingsregeringens sammansättning bestäms proportionellt av valresultatet.

Regiongränser

Regionernas gränser, men framförallt hur tvister om tolkningen av graden av självbestämmande skulle avgöras – och hur en författningsdomstol skulle tillsättas – var också stötestenar. Även om nu interimskonstitutionen antas under natten till torsdagen så är den ändå inte fix och färdig. Såväl under torsdagen som fredagen kommer delegationerna att fortsätta att lösa tekniska frågor och "detaljer".

Det som antas är en federal konstitution. I alla fall anser ANC och regeringen det. Frihetsalliansen, de partier som hoppat av förhandlingarna eller ställt sig utanför från början, anser inte det. Fortfarande finns dock hopp om att de ska kunna ansluta sig.

Vägen till demokrati i Sydafrika

November
22
1993

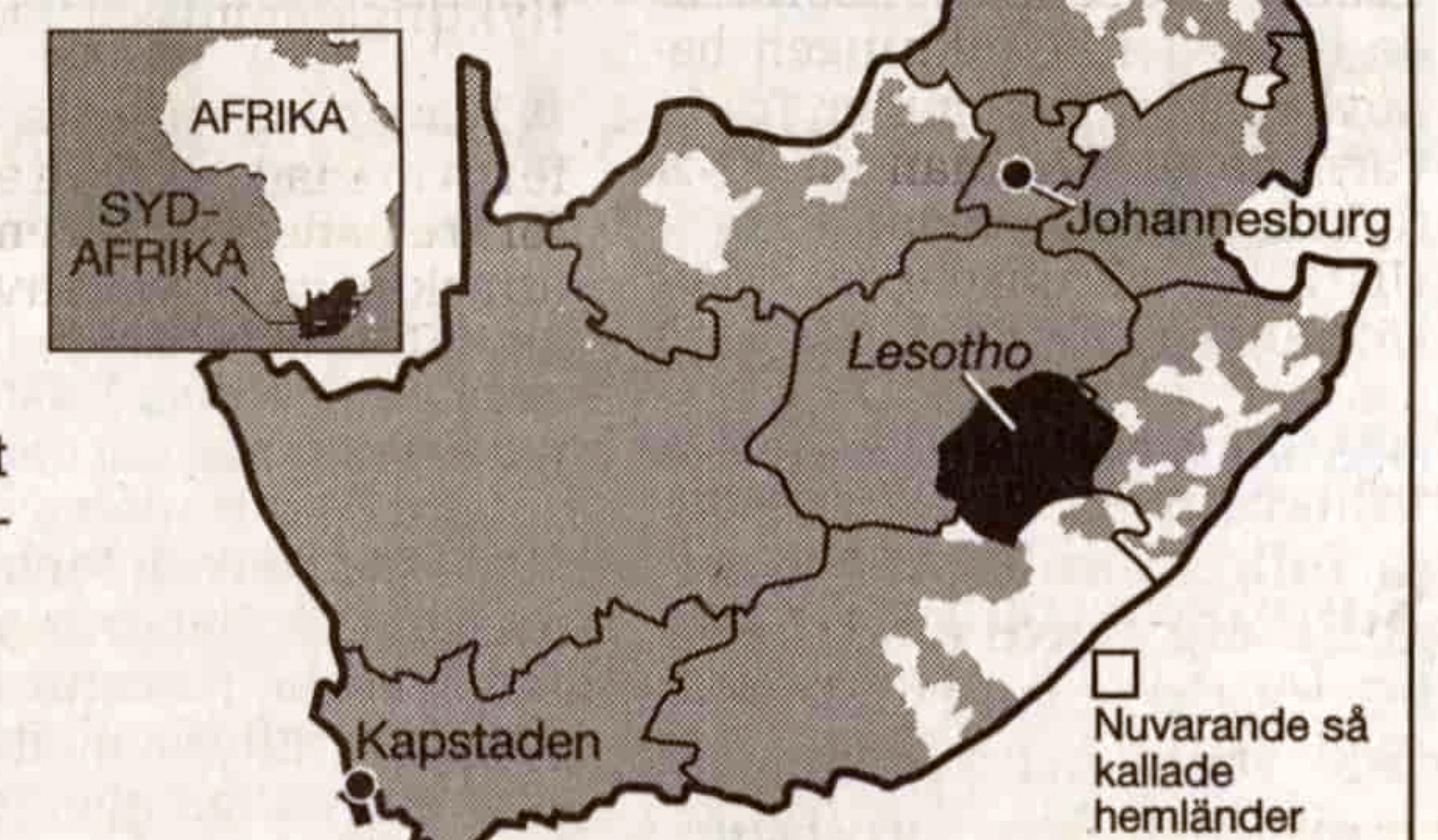
22 november–10 december: Sista sessionen för Sydafrikas vita parlament. Beslut fattas om att anta en interimskonstitution. Parlamentet avskaffar sig självt.

Ett övergångsråd tillträder. I det sitter representanter för de politiska grupper som deltagit i demokratiförhandlingarna. Deras främsta uppgift är att ett rättvist val kan genomföras.

April
27
1994

Allmänna och demokratiska val. Därefter tillträder en samlingsregering som ska sitta i fem år. Under den tiden skall en slutlig författning arbetas fram.

Det nya Sydafrika föreslås få nio nya regioner. Gamla så kallade hemländer avskaffas.

Yta: 1 221 042 kvadratkilometer (Sverige: 449 964 kvadratkilometer)
Invånare: ca 40 miljoner.
Därför: 76 procent svarta
13 procent vita
9 procent "färgade"
3 procent asiater

DN-grafik: HANS MOLIN

Därför kan, för att skapa utrymme för kompromisser, tillägg ännu göras till interimskonstitutionsförslaget.

Fram till att parlamentet tar förslaget i december hålls

dörren på glänt för Frihetsalliansen.

Det boerromantiska och nynazistiska AWB, med sina khakiuniformer, svastikor

och vapenarsenaler, har dock redan genom sin ledare Eugene TerreBlanche förklarat att antagandet av interimskonstitutionen betyder inbördeskrig.